

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

21514

Aşağıdaki sorularımın *Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ* tarafından Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.
25.06.2024

Nevroz UYSAL ASLAN

Şırnak Milletvekili

Türkiye cezaevlerinde bulunan birçok mahpus, ailelerinden uzak illere sevk edilmelerinden kaynaklı çoklu hak ihlalleri ile karşılaşmaktadırlar. Tarafımca tespit edilen bazı hak ihlalleri şu şekildedir:

-Bazı mahpus yakınları cezaevi ziyaretleri için katlanmak zorunda kaldıkları uzun yolculuklarda ölümlü ve yaralanmalı trafik kazaları geçirmektedirler.

-Ekonomik şartları iyi olmayan aileler bazen yıllarca mahpus yakınlarını ziyaret edememektedir. Bu haliyle aileler için kaldırılamayacak ağır ekonomik külfet yaratılmaktadır.

- İdare ve Gözlem Kurullarınca mahpuslar için “düzenli bir aile ve sosyal çevreye sahip olmaması” şeklinde yorumlanarak uzak illere sevk nedeniyle gerçekleştirilemeyen ziyaretler infaz uzatma gerekçesi yapılmaktadır.

- Yakınlarını kaybeden mahpuslardan cenazeye katılım için istenen yüksek nakil masraflarının mahpuslarca karşılanamaması sonucunu doğurmakta ve bu durum mahpusların vedalaşma ve yakınlarına karşı son insani görevlerini yerine getirmelerine engel olmaktadır.

Bu uygulama en çok da hasta mahpusları etkilemektedir. Gerçekleştirilen sevkler ile hasta mahpusların devam eden tedavilerinin aksamasına ve sağlık sorunlarının daha da ağırlaşmasına yol açmaktadır.

Onlarca kez nakil talebinde bulunduğu halde bu talepleri karşılanmayan mahpuslardan tarafıma birçok başvuru yapılmaktadır. Bunlardan biri 2016 yılından beri Şakran/Aliağa 1 Nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tutulan **Beşir Danış'tır**. Danış başvurusunda “...bu süre zarfında babamı, kardeşimi ve birçok akrabamı kaybettim. Bu acıların üstüne kaybettiklerimin ne

cenazesine katılabildim ne de vicdani sorumluluğumu yerine getirebildim. Yıllardır bu acıları içime gömdüm.

Aslen Şırnak-Cizre doğumlu olup bütün ailem Cizre'de ikamet etmektedir. Bilindiği üzere İzmir-Cizre mesafesi 2000 Km'ye yakın bir mesafededir. Bundan ötürü aile bireylerinin gidip gelmesi maddi olarak büyük bir külfet ve yorucu bir yolculuk gerektiriyor... ailem yoksullukla iç içe yaşayıp, ayakta durmaya çalışmaktadır...

Hemen her ay kendi ilime ya da yakın bir çevreye gidebilmek için sevk talebinde bulunmama rağmen bugüne kadar hiçbir sonuç alabilmiş değilim...

Yaklaşık 8 yıl sonra ilk kez annem ziyaretime gelebildi, halen bazı çocuklarımı sadece fotoğraflardan tanımaya çalışıyorum..." demektedir.

Yine ailesi Şırnak Merkezde ikamet etmekte olup yaklaşık 8 yıldır Trabzon Beşikdüzü Cezaevinde tutulan ve ailenin ancak yılda bir ya da iki kez ziyaret edebildiği **Reşit Uyar**'ın istisnasız her dönem yaptığı nakil talebi ret edilmektedir.

Özellikle aynı aileden birden fazla kişinin cezaevinde olması ve bu uygulamaya tabi tutulmaları ise yaşatılan hak ihlallerini ve mağduriyetleri katlamaktadır. Örneğin **Mehmet Çağırıcı-Giresun/ Espiye Cezaevi'nde, Mikail Çağırıcı- İzmir/Aliağa Cezaevi'nde, Emine Abiş ise Ankara/Sincan Cezaevinde** tutulmaktadır. Aynı aileden olan bu 3 kardeşin farklı cezaevlerinde olmasından kaynaklı aile bireylerince ziyaret gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsız hale gelmiş ve aile ağır bir ekonomik külfet altına sokulmuştur. Bu mağduriyetin giderilmesi için Giresun Espiye Cezaevi'nde bulunan Mehmet Çağırıcı ile Ankara Sincan Cezaevinde bulunan Emine Abiş'in kardeşleri Mikail Çağırıcı'nın bulunduğu İzmir Aliağa Cezaevine nakledilme talepleri ise reddedilmektedir.

Yine **Kırşehir Cezaevi'nde bulunan Necdet Öztürk'ün ve Tekirdağ 2 Nolu Cezaevi Bakır Öztürk'ün** babaları vefat etmiş anneleri ise 71 yaşındadır. Kardeşlerden evli ve 3 çocuğu olan Bakır Öztürk yıllardır ne annesini ne de eşi ve çocuğunu görebilmiştir. Bakır Öztürk'ün hasta olan ve sürekli bilinmeyen bir sebepten baygınlık geçiren kardeşi Necdet Öztürk bulunduğu Kırşehir Cezaevi'ne veya her iki kardeşin Gaziantep'te yaşayan ailelerine yakın bir cezaevine sevk edilmeleri yönündeki taleplerine de olumlu yanıt verilmemektedir.

Bir başka örnek ise Elazığ Cezaevi'nde tutulan Remziye Yaşar ve Trabzon Beşikdüzü Cezaevi'nde tutulan Dilgeç Yaşar'ın yaşadıklarıdır. Yaşar kardeşlerin aileleri Hakkari'de ikamet etmekte olup her iki kardeşin farklı cezaevlerinde olmalarından kaynaklı mahpusların ziyaret edilmesi neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Ailenin talebi, her iki kardeşin Elazığ, Van veya ikamet ettikleri yere yakın bir cezaevine sevk edilmeleri ve yaşanan mağduriyetin giderilmesidir. Mahpusların da bu yönlü verdikleri sevk talepli dilekçelerinin kabul edilerek mahpusların aile ilişkilerini mümkün olduğunca normal bir düzeyde sürdürmelerine ve geliştirmelerine imkân sağlanması gerekirken bu nakil talepleri de reddedilmektedir.

Son olarak Van Cezaevi'nde tutulan Belma Nergiz ve Kırşehir Cezaevi'nde tutulan Sabahattin Nergiz'in durumuna bakacak olursak, her iki kardeş de ailenin ikamet ettiği Muş ilinden uzak illere sevk edildikleri görülmektedir. Bu nedenle aile bireyleri tarafından cezaevi ziyaretleri normal düzeyin çok altında gerçekleşmektedir. Ailenin ve mahpusların talebi çoklu hak ihlaline neden bu mevcut duruma son verilmesi ve her iki kardeşin ailenin ikametine yakın ve aynı cezaevinde kalabilecekleri bir cezaevine sevk edilmeleridir.

Binlerce mahpusun bu şekilde uzak illere sevk edilmeleri konusunda ulusal ve uluslararası kimi mevzuat hükümlerine bakarsak;

Anayasasının “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13’üncü maddesinde; *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”* denilirken **“Özel hayatın gizliliği” başlıklı 20’nci maddesinin birinci fıkrasında;** *“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.”* amir hükmünün bulunduğu görülmektedir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un, “İnfazda Temel Amaç” başlıklı 3’üncü maddesinde infazın amaçları arasında *“...hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek...”*, açıkça yer alırken **Kanunun “Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler” başlıklı 6. maddesinin 1. fıkrasının c) bendinde** *“Cezanın infazında hükümlünün iyileştirilmesi hususunda mümkün olan araç ve olanaklar kullanılır. Hükümlünün kanun, tüzük ve yönetmeliklerle tanınmış haklarının dokunulmazlığını sağlamak üzere cezanın infazında ve iyileştirme çabalarında kamunîlik ve hukuka uygunluk ilkeleri esas alınır.”* denilmektedir. Yine aynı maddenin **f) bendinde** *“Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin yaşam*

hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur.” düzenlemelerine yer verilmiştir.

Uluslararası mevzuattaki bazı düzenlemelere bakıldığında ise konuya ilişkin; **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin “Özel ve aile hayatına saygı hakkı” başlıklı 8 inci maddesinde;** “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.” kuralına yer verilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1988 tarihli ve 43/173 sayılı kararıyla kabul edilen, “Herhangi Bir Şekilde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunmasına İlişkin Prensipler Bütünü” nün 20’nci maddesinde; “Tutulan veya hapsedilen kişi talep ettiği takdirde, mümkün olduğu ölçüde ikamet ettiği yere makul uzaklıktaki bir tutukevinde veya hapishanede tutulmalıdır.” hükmü yer almaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararına Ek “Yerleştirme ve Barındırma” başlıklı 17. maddesinde “Mahpuslar, mümkün olduğunca evlerine veya sosyal rehabilitasyon ortamlarına yakın cezaevlerine yerleştirilmelidirler. Cezaevlerine yerleştirmede, suçun devamlı takibi, güvenlik ve emniyet gerekleri ve tüm mahpuslara uygun rejimlerin sağlanması ihtiyacı hesaba katılmalıdır. İlk yerleştirme ve sonradan yapılacak bir cezaevinden diğerine nakil konusunda, mümkün olduğunca mahpusa danışılmalıdır.”;

“Dış Dünya ile İlişki” başlıklı 24.4. ve 24.5. maddelerinde ise, “Ziyaretler, mahpusların aile ilişkilerini mümkün olduğunca normal bir düzeyde sürdürmelerine ve geliştirmelerine imkân sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.”, “Cezaevi yetkilileri, dış dünyayla yeterli temaslarının sürdürülmesinde mahpuslara destek olmalı ve bunun için gereken imkânı sağlamalıdır.” denilirken **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Ömür Boyu Hapis ve Diğer Uzun Süreli Cezalara Mahkum Olanların Cezaevi İdaresince Yönetimi Hakkında R (2003) 23 Sayılı Tavsiye Kararı’nın “Ömür Boyu Hapis ve Diğer Uzun Süreli Mahkûmiyetin Zarar Verici Etkileriyle Başa Çıkma” başlıklı 22. Maddesinde** “Aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir. Bu amaçla; •

mahkûmlar mümkün olduğunca ailelerine veya yakın akrabalarına en yakın cezaevlerine yerleştirilmelidirler. • mektuplaşma, telefon görüşmeleri ve ziyaretlerin mümkün olduğu ölçüde azami sıklıkta ve gizlilik içinde yürütülmesi sağlanmalıdır. Bu tür bir düzenleme güvenliği tehlikeye atıyorsa veya risk değerlendirmesiyle riskli olduğu tespit edilmişse söz konusu haberleşmeler, mektupların izlenmesi ve ziyaret öncesi ve sonrasında aramalar gibi makul güvenlik tedbirleri eşliğinde yürütülebilir.” düzenlemelerine yer verildiği görülmektedir.

Bu bağlamda uzak illere sevk uygulamasının ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerine aykırı olduğu görülmektedir.

Bu hukuka aykırılık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)’in kararlarıyla da tescillidir. Örneğin AİHM, 17 Eylül 2019 tarihinde Avşar ve Tekin v. Türkiye kararıyla ailelerinden uzak cezaevlerine nakledilen mahpusların hastalık sebebiyle ya da maddi sebeplerle kendilerini görmeye gelemeyen ailelerine yakın bir cezaevine nakledilme taleplerinin başvuru sahiplerinin somut koşulları dikkate alınmadan reddedilmesi, Sözleşme’nin 8. maddesi altında özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlali olarak görmüş ve Türkiye’yi tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. (Avşar ve Tekin v. Türkiye, Başvuru no. 19302/09 ve 49089/12, Karar tarihi: 17.09.2019.)

Bu bağlamda;

- 1- Mahpuslar neden ailelerinden uzak illerdeki cezaevlerine sevk edilmektedir?
- 2- Bir aileden birden fazla kişinin tutuklu veya hükümlü olduğu durumlarda bu kişiler özellikle mi ailelerinde uzak ayrı cezaevlerine gönderilmektedir?
- 3- Türkiye’de aynı aileden birden fazla kardeşin cezaevinde olduğu kaç kişi bulunmaktadır? Bunların kaçını aynı cezaevinde tutulmaktadır?
- 4- Ulusal ve uluslararası hukuka açıkça aykırı olduğu görülen uzak illere sevk uygulamasından neden vazgeçilmemekte ve mahpusların talepleri karşılanmamaktadır?
- 5- Uzak illere sevk uygulaması bakanlığınızca alınmış bir merkezi karara mı dayanmaktadır? Bu uygulama merkezi bir karar dayanmıyorsa bu uygulamadan kaynaklı yaşanan hak ihlalleri ve mağduriyetlerin giderilmesi için bakanlığınızca bir çalışma yürütülecek midir?